

Belorítka obyčajná (Delichon urbicum)

Legislatívna ochrana:

V lokalite (Obec Miloslavov) sa potvrdil výskyt chránených druhov živočíchov, preto je potrebné dodržať všetky ustanovenia podľa § 33 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov

(ďalej len „zákon OPaK“) a vyhlášky Ministerstva životného prostredia SR č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva „zákon OPaK“. Spoločenskou hodnotou sú vyhláškou č. 24/2003 Z.z. v súlade s § 95 ods. 4 „zákonu OPaK“ ohodnotené nielen jedince, ale aj ich vývinové štádia.

Podľa § 35 ods. 1 „zákonu OPaK“ je chráneného živočicha zakázané:

- a) **úmyselne odchytať v jeho prirodzenom areáli,**
- b) **úmyselne zraňovať alebo usmrcovať v jeho prirodzenom areáli**
- c) **úmyselne rušiť v jeho prirodzenom areáli, najmä v období hniezdenia, rozmnožovania, výchovy mláďat, zimného spánku alebo migrácie**
- d) medzidruhovo krížiť vrátane krížencov
- e) držať, prepravovať, predávať, vymieňať alebo ponúkať na predaj alebo výmenu

Podľa § 35 ods. 2 „zákonu OPaK“ je zakázané:

- a) zbierať alebo úmyselne poškodzovať alebo ničiť vajcia chráneného živočicha v jeho prirodzenom areáli vo voľnej prírode alebo držať ich, vrátane prázdnych vajec
- b) **odstraňovať alebo úmyselne poškodzovať alebo ničiť hniezda chráneného živočicha v jeho prirodzenom areáli**

c) poškodzovať alebo ničiť miesta rozmnožovania alebo miesta odpočinku chráneného živočícha v jeho prirodzenom areáli.

Za prirodzený areál sa považuje vymedzená časť územia, v ktorej jedince chránených živočíchov nachádzajú vhodné hniezdne a úkrytové podmienky, a ktorá umožňuje živočíchom možnosť samostatnej existencie bez pomoci človeka.

O povolení výnimky z podmienok ochrany chránených druhov môže rozhodnúť v odôvodnených prípadoch v súlade s ustanoveniami § 40 „zákona OPaK“ len Ministerstvo životného prostredia SR.

Podľa § 4 ods. 1 „zákona OPaK“ každý je pri vykonávaní činnosti, ktorou môže ohroziť poškodiť alebo zničiť rastliny alebo živočíchy alebo ich biotopy, povinný postupovať tak, aby nedochádzalo k ich zbytočnému úhynu alebo k poškodzovaniu a ničeniu.

Podľa § 3 ods. 4 a 5 „zákona OPaK“ podnikatelia a právnické osoby, ktorí svojou činnosťou zasahujú do ekosystémov, ich zložiek alebo prvkov, sú povinní na vlastné náklady vykonávať opatrenia smerujúce k predchádzaniu a obmedzovaniu ich poškodenia a ničeniu a tieto opatrenia zahrnúť už do návrhov projektov, programov, plánov a ostatnej dokumentácie vypracúvanej podľa osobitných predpisov.

V dôsledku zániku svojich prirodzených biotopov dážďovníky obyčajné (*Apus apus*), ako aj iné druhy vtáctva (najmä belorítka domová /*Delichon urbicum*/, vrabec domový /*Passer domesticus*/, žltochvost domový /*Phoenicurus ochruros*/, sokol myšiari /*Falco tinnunculus*/) a netopiere z radu *Chiroptera* začali hniezdiť na panelových domoch a výškových budovách, na čo využívajú rôzne štrbiny v strešných i obvodových konštrukciách a rôzne typy vetracích otvorov. Takto osídlené budovy sa stávajú ich biotopom a uzatváranie otvorov aj s neaktívnymi hniezdami sa považuje za zásah do biotopu chráneného živočícha. **Štátna ochrana prírody SR upozorňuje, že pri odstraňovaní systémových porúch a zatepľovaní riešeného objektu je stavebník, resp. investor povinný postupovať tak, aby nedošlo k úmyselnému poškodzovaniu alebo ničeniu miest rozmnožovania alebo odpočinku chránených druhov živočíchov** a kvôli nezmenšovaniu prirodzeného areálu týchto druhov aj po zateplení na budove je potrebné zachovať vhodné podmienky pre ich hniezdenie a zimovanie.

Upozorňujeme, že **ak stavebné práce budú viesť k ohrozeniu existencie chráneného druhu alebo k jeho degradácii, štátny orgán ochrany prírody a krajiny môže po predchádzajúcom upozornení podľa § 4 ods. 2 „zákona OPaK“ rozhodnúť o obmedzení alebo zákaze tejto činnosti.** Za vykonávanie činnosti zakázanej podľa §35 ods. 2 „zákona OPaK“ môže orgán ochrany prírody podnikateľovi alebo právnickej osobe uložiť pokutu podľa §90 ods. 3 písm. a) „zákona OPaK“ až do výšky 33 193,91 EUR a rozhodnúť o prepadnutí veci.

Upozornenie vydávame s cieľom, aby sa predišlo k porušeniu „zákona OPaK“, keďže potrebné opatrenia je možné vykonať spôsobom vyhovujúcim zákonným záujmom ochrany prírody a zároveň s ohľadom na rešpektovanie vlastníckych práv majiteľov nehnuteľností i účel zatepľovacích prác.

Poznámka č. 1: Rovnakou spoločenskou hodnotou sú ohodnotené všetky vývinové štádia chránených živočíchov, hniezd a hniezd v čase neprítomnosti chráneného živočícha. Spoločenskú hodnotu chránených živočíchov určuje Vyhláška č. 170/2021 Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa vykonáva „zákon OPaK“.

Poznámka č. 2: Všetky uvedené druhy živočíchov každú sezónu hniezdenia plnia najvýznamnejšiu úlohu pri prirodzenej regulácii obťažujúceho hmyzu v okolí ľudských obydlií. Každý jedinec z druhu dážďovníkov, belorítok i netopierov uloví denne tisíce kusov lietajúceho hmyzu – muchy, komáre, chrobáky a podobne. Vrabce a žltochvosty k tomu vyzbierajú denne mnoho stoviek lezúceho hmyzu na fasáde domu.

Poznámka č. 3: Počet jedincov jednotlivých chránených druhov živočíchov vyskytujúcich sa v objekte sa mení počas sezóny, aj podľa aktuálneho počasia.

Okrem dážďovníkov sú ohrozované zhadzovaním hniezd počas reprodukcie aj belorítky a lastovičky, ktoré si svoje hniezda z blata lepia na steny budov (zvyčajne v rohu okien, balkónov). Ide o druhy, ktoré sú tiež viazané na kultúrnu krajinu a hniezdia v blízkosti ľudí, priamo na domoch. Ich hniezda sú na rozdiel od hniezd dážďovníkov veľmi dobre viditeľné. Pri príprave prác na zatepľovanie tak dochádza k priamemu zhadzovaniu hniezd. Hniezda sú zhadzované počas obdobia rozmnožovania, čím vtáky výrazne utrpia nakoľko sa im zlikviduje znáška alebo sa zabijú mláďatá, a vtáky tak nevedia doplniť straty na svojich populáciách. Práve zhadzovanie hniezd a marenie hniezdenia je jedným z faktorov, ktoré spôsobujú negatívny trend populácie týchto druhov (iné faktory: zmena krajiny, zmena využívania a hospodárenia v krajine, klimatické zmeny, výkyvy počasia a synergické pôsobenie týchto faktorov). Popri zhadzovaní hniezd je výrazným nebezpečenstvom aj fakt, že si lastovičky a belorítky po zateplení fasády nedokážu postaviť nové hniezdo na zrenovovanej fasáde budovy. Jedným z dôvodov je aj to, že obyvatelia ešte citlivejšie vnímajú prípadné znečistenie na novej fasáde, ale hlavne to, že sa v niektorých prípadoch používa protiabsorpčný náter na fasáde, ktorý znemožňuje uchytenie hniezda na stene. Hniezdo sa po vyschnutí blata zrúti. K tomu prispieva aj nedostatok hniezdneho materiálu (blato) na vybetónovaných sídliskách.

Oba druhy patria medzi transmigrujúce vtáky zimujúce v rovníkovej Afrike. Do strednej Európy prilietajú koncom marca až začiatkom apríla. Lastovička obyčajná hniezdi od apríla do augusta, v priebehu roka 2 až 3 hniezdenia, v jednej znáške 4 až 6 vajec. Belorítka obyčajná hniezdi od mája do septembra, počas jednej sezóny má 2 až 3 hniezdenia, v jednej znáške je 4 až 5 vajec.

Výrazne negatívne vplývajú výkyvy počasia najmä ku koncu leta a počas migrácie, kedy náhly studený front a nedostatok potravy môžu spôsobiť úhyny tisícok jedincov (posledné v roku 2008 v strednej Európe).